

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ

Валерій Кокоть

●

ПЕРЛИНИ ЧЕРНІГІВЩИНИ В «НАМИСТІ СЛАВУТИЧА»

В умовах розбудови української держави туризм може і повинен стати дієвим чинником стабілізації та виходу вітчизняної економіки з кризи. Його розвиток сприятиме утвердженню ринкового простору, залученню коштів до державного бюджету, демократизації суспільства і задоволенню потреб людей щодо змістовного дозвілля, пізнання природи та історико-культурної спадщини.

Україна володіє значним рекреаційним потенціалом, ефективно використання якого неможливе без розвитку туристичної індустрії. «Стратегічна мета розвитку туристської індустрії в Україні полягає в створенні конкурентоздатної на світовому ринку сфери туристських послуг, спрямованої на максимальне задоволення туристських потреб, забезпечення на цій основі розвитку території та її соціально-екокультурного довкілля» [1].

Одним з важливих кроків на цьому шляху є прийняття Указу Президента України «Про фонд «Намисто Славутича», втілення якого сприятиме вдосконаленню створеної ще в 1984 році системи туристично-екскурсійних маршрутів «Намисто Славутича». У червні того ж року постановою уряду України було затверджено завдання щодо будівництва, реконструкції і благоустрою готелів, туристичних баз, підприємств громадського харчування, пам'яток архітектури та культури, парків і заповідних місць на території Київської, Полтавської, Сумської, Черкаської, Чернігівської областей і м. Києва. Але майже всі заходи, передбачені постановою, залишилися нереалізованими. Указом передбачається додаткове включення до цієї системи семи областей по всій течії Дніпра [2]. Пропонується утворити благодійний фонд «Намисто Славутича» з метою акумулювання коштів для реконструкції матеріальної бази туристичної галузі та об'єктів історико-культурної спадщини, зокрема в Чернігівській та Сумській областях. Увага держави до фінансування, збереження та раціонального використання історико-культурної спадщини й природних рекреаційних ресурсів Чернігівщини обумовлена великим пізнавально-виховним значенням і цінністю пам'яток історії та культури, природно-заповідного фонду регіону. Навіть попередні дослідження туристичних ресурсів області дають підстави стверджувати, що розвиток туристичної індустрії приносить значні фінансові прибутки і може стати одним з джерел подолання соціально-економічної кризи регіону.

Важко переоцінити рекреаційний потенціал Чернігівщини. Але в останні роки за браком фінансування він використовувався не повною мірою, а деякі атрактивні об'єкти були занедбані взагалі. Посилаючись на коментарі Служби з питань гуманітарної політики Адміністрації Президента України вищезгаданого Указу, є підстави сподіватися, що частина коштів Фонду буде спрямована на реконструкцію першої черги матеріально-технічної бази туризму в м. Новгороді-Сіверському, смт Батурині, с. Качанівці [3]. Потрібно визначитись, в які саме об'єкти туристичної індустрії перерахованих населених пунктів найбільш доцільним буде інвестування коштів. Однак не повинні залишитися поза увагою й інші суб'єкти туристичної діяльності регіону.

Оцінюючи туристичні ресурси, доцільно враховувати поєднання «природно-кліматичних, оздоровчих, історико-культурних, пізнавальних та соціально-побутових ресурсів.., які задовольняють різноманітні потреби туриста» [4].

Чернігівщина — одна з найбільших областей, яка має досить своєрідні природні особливості, які з успіхом можна використати для рекреаційної діяльності. Надра Придесення багаті на корисні копалини, що придатні для оздоровчого туризму: торф, озокерит, бішофіт. Переважно рівнинний, подекуди хвилястий характер поверхні в цілому сприятливий для багатьох видів туризму. Клімат області помірно континентальний, з досить теплим літом і порівняно м'якою зимою, що дає змогу розвивати різносезонні види туризму. Тривалість теплої сезону, коли можливі майже всі види туризму (пересічна температура доби вище 10°C) становить від 150 — в північних до 165 днів в південних районах, з кінця квітня до початку жовтня. Тривалість пляжно-купального сезону становить 95—105 днів, з них комфортний період (температура води понад 20°C) — 40—45 днів, з червня до початку серпня. Морозний період (температура нижче 0°C) в межах області коливається від 175 в Корюківському і Щорському районах до 155 — в Срібнянському і Талалаївському. Найбільш оптимальний період для зимового туризму в поліській частині області становить 100—110 днів при сніговому покриві більше 12 см, а в лісостеповій — 85—90 днів при малопотужному сніговому покриві.

Гідрологічні рекреаційні ресурси представлені 1200 річками басейну Дніпра загальною протяжністю до 8 тис. км, більше як 1800 озерами, ставками та водосховищами, водне дзеркало яких становить 0,3 відсотка площі області, підземними водами. Площа річкових пляжів становить 140 кв. км, об'єм лікувальних грязей — 1,6 тис. м куб.

Корисність, шкідливість чи індеферентність біологічних ресурсів регіону для використання в туризмі визначається поєднанням їх компонентів в наявних ландшафтних комплексах: вододільних лісових, схилових, приаквальних. В області переважають вододільно лісові ландшафти. Для рекреаційного використання без обмежень придатний 21 відсоток ландшафтів Чернігівщини. В розрахунку на одного мешканця — 0,47 га, що дозволяє при раціональному використанні ресурсів забезпечити розвиток як місцевого, так і в'їзного туризму.

Історико-культурні ресурси туризму області — це матеріальні об'єкти, що «несуть семантичну і естетичну інформацію та використовуються (або можуть бути використані) для задоволення специфічних потреб людини у відновленні психофізичної енергії й спілкуванні з культурним надбанням нації і суспільства» [5]. Ці матеріальні об'єкти створюють певні типи культурно-інформаційних місцевостей. У межах Чернігівщини поширені такі з них: архітектурно-культурний, архітектурно-громадський, історико-археологічний, героїко-революційний, науково-пізнавальний, природно-точковий, природно-антропогенний, літературний та комплексний. На території Придесення знаходиться 2859 архи-

тектурно-історичних пам'яток, що охороняються державою і церквою. За цим показником область посідає 4 місце в Україні, після Львівської, Республіки Крим та Київської [6]. Історико-культурні об'єкти області мають три рівні пізнавальної цінності: місцевий, національний і міжнаціональний. Місцевий рівень дає уявлення про природні, історичні, художні, архітектурні та інші загальнокультурні особливості окремих місцевостей області. Він найбільш поширений. Прикладом може бути Покровська церква ХХ століття в с. Жуклі Корюківського району (архітектурно-культурний тип місцевості), може використовуватися як екскурсійний об'єкт. До об'єктів національного рівня пізнавальної цінності належать найзначніші пам'ятки природи і культури, які мають велику історичну і наукову цінність і висвітлюють окремі етапи формування етносу та території його мешкання. Серед значної кількості об'єктів цього рівня прикладом можуть бути пам'ятки Полуботка, Преображенська церква ХІХ століття, дитинець літописного міста Любеча, поселення 2 тисячоліття до н. е., Антонієва печера в смт Любечі «комплексний тип місцевості».

Об'єкти міжнаціонального рівня мають принципове значення для пізнання історії та культури всього Європейського континенту. З цього зрозуміло, чому державні пріоритети щодо фінансування з Фонду стосуються саме Новгород-Сіверського, Батурина, Качанівки, де розміщені унікальні пам'ятки, що належать до окремих періодів розвитку людства і збереглися, як правило, в обмеженій кількості.

Новгород-Сіверський утворює комплексний тип культурно-інформаційної місцевості і включає: меморіал «Слово о полку Ігоревім», історико-краєзнавчий музей, пам'ятники Б. Хмельницькому, К. Ушинському, Успенський собор ХVІІІ ст., Миколаївську церкву початку ХVІІІ ст., Спасо-Преображенський монастир ХVІІІ ст., Триумфальну арку ХVІІІ ст., торгові ряди і склади ХІХ ст., поселення епохи мезоліту і бронзи, пізньопалеолітичну стоянку, гідрологічні пам'ятки природи. Маючи такий величезний туристичний потенціал, місто при належному інвестуванні коштів має підстави зайняти чільне місце на вітчизняно-му туристичному ринку.

Пізнавальна цінність пам'яток гетьманської доби в смт Батурині: будинку Кочубея, палацу Розумовського і парку біля нього не викликає сумніву і є свідченням одного з найкolorитніших етапів утвердження української державності.

Історико-культурний заповідник «Качанівка» (Ічнянський район) — видатна пам'ятка садово-паркової архітектури минулого століття, крім чудової природи і вишуканої архітектури споруд, пам'ятний передусім іменами ушавлених діячів слов'янської культури, які відвідували садибу: Шевченко, Гоголь, Глінка, Рєпін та багато інших. Значна атрактивність заповідника та парку зумовлено включенням об'єкта до системи як внутрішнього, так й іноземного туризму.

Одним з привабливих населених пунктів, що розміщений в Чернігівському регіоні, є м. Славутич — місто новітньої історії, архітектурна пам'ятка, створена фахівцями восьми республік колишнього СРСР. Потрапивши сюди, можна ознайомитись з сучасною архітектурою Прибалтики і Кавказу, середньої смуги. Росії і українського Полісся. Місто споруджено за найбільш досконаліми проектами і приваблює гостей національним колоритом кожного кварталу, компактністю і високим рівнем благоустрою. Це справжній музей архітектури, в якому мешкають працівники Чорнобильської АЕС та члени їх сімей.

Належна увага держави до туризму, створення стартових передумов для успішного розвитку туристичної індустрії дасть змогу значно підвищити рівень туристичного сервісу, а це, в свою чергу, збільшить потік вітчизняних і іноземних туристів і прискорить розвиток більш ніж

30-ти галузей народного господарства, які впливають на створення туристичних послуг. Останнє є особливо актуальним в сучасних умовах, коли економіка Чернігівщини перебуває в лещатах гострої кризи. Саме через туризм багато регіонів світу прийшли до високого рівня добробуту- вирішивши разом з проблемою надходження коштів до бюджету проблему зайнятості населення. А вже на створення одного робочого місця в туризмі витрачається в 20 разів менше коштів, ніж в промисловості. «Архітектурно-планувальна організація території полягає в раціональному використанні природних оздоровчих ресурсів і культурно- історичних цінностей шляхом чіткого визначення функціонального призначення районів і комплексів в сукупності з розвитком усіх галузей народного господарства і заходами по охороні і збагаченню природних ресурсів відпочинку» [7].

Нагальною проблемою подальшого функціонування і розвитку туристичної індустрії Чернігівської області є науково-методичне, правове і економічне обґрунтування доцільності та черговості інвестицій, забезпечення їх державним гарантуванням. Створення Фонду «Наместо Славутича» — це один з перших кроків на цьому шляху.

Література:

- 1 Науменко Г. П. Пріоритетні напрямки туристської політики в Україні до 2005 року. — Проблеми розвитку туризму в Україні і завдання відновлення історичної пам'яті народу засобами туризму. К. — Косів, 1994. — С. 6.
- 2 Указ Президента України «Про Фонд «Наместо Славутича» від 27 вересня 1996 року № 880/95 // Урядовий кур'єр. — 1996. — № 185.
- 3 Коментарі до Указу Президента України «Про фонд «Наместо Славутича». // Урядовий кур'єр. — 1996. — № 186.
- 4 Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 року № 324/95—ВР.
- 5 Сміль І. В. Культурно-інформаційні системи як форми територіальної організації пізнавальної рекреації. — Економічна географія, К, 1993. — Вип. 43.
- 6 Бейдик О. О. Районування і ресурси як базові поняття рекреаційної географії та географії туризму. — Розвиток туризму в Україні. Проблеми і перспективи. К., 1995. — С. 240.
- 7 Савченко В. Ф. Чернігівська область. Соціально-економічний стан. Шляхи розвитку. Чернігів, 1995. — С. 187.

